

Dödens gång

Av Inga-Lill Andersson

Dödens gång kallas den lilla väg som börjar strax efter Helvetesfallen på östra sidan om Göta älv, runt Olidehålan och som avslutas vid Hjärtats udde. Då något föll utför Helvetesforsarna kom det strax in i Olidehålan bakvatten. Det var en bakida mot norr i östra delen tills vattnet ökat och fyllt hålan för att sedan vika av mot väster, för att därefter raskt sjunka igen. Ida innebär ett tillbakaströmmande vatten i en älv, ett bakvatten. När vattnets höjd stigit i hålorna tvingades den häftigt strida strömmen att vända mot väster så att det höga vattenståndet snabbt sjönk till den lägsta nivån. Därefter blev det en naturlig normalnivå innan händelsen återkom igen för en ny tömning, som ibland kunde höras som åskdån. Strömmen gick fram mot Olidehålan med sina virvlar och när det blev lugnvatten fanns det ett slags tidvattenförhållande. Efter strömmarna vid sista fallet, Flottbergströmmen blev det lugnvatten.

Vid Olidehålan var det förr en mängd olyckor då vattnet forsade in i idan för att virvla runt, föra med sig oförsiktiga människor, djur och varjehanda timmerstockar från Värmland. Vattnet fyllde hålan som sedan rann ut igen mot sydväst. När det sågade timret rusat över forsarna och hanterats i forsarna vid Helvetesfallena, kom det sedan ner för att dansa runt i Olidehålan rytande virvel, för att sedermera komma ut i älvens lugnvatten söderöver. Flottkarlarna stod vid Olidehålan och försökte att stötta ut de master som fastnat i idan, annars skulle stockarna helt förstöras och älven föra flisor vidare söderut. Stockarna skulle föras vidare ner mot Lödöse och Kongahälla.

Av stockarna gjordes mastspiror som ofta slogs sönder när vattentillgången var hög och forsarna dånade som värst. På 1500-talet byggdes mycket båtar och mastspiror var en stor vara. När Göteborg byggdes på 1600-talet var också efterfrågan på timmerstockar hög. Kvarnar byggdes i älven som skapade arbeten och folk bosatte sig i små bostäder nära älven när det blev en ökad handel på 1700-talet. På 1800-talet var kvarnarna ännu större och skapade många arbetstillfällen för de fattiga som då kunde hålla svälten från dörren.

När människor föll i vattnet och sögs fast i strömvirveln drogs de djupt ned i vattnet. Alla djur och skräpsamlingar gav en fruktansvärd odör på sommaren som snart gav namn åt stigen till **Dödens gång**. Sedan 1800-talet finns Dödens gång utsatt på kartor. Denna häxkittel har alltid förundrat människor och många var de som försökte trotsa naturens gång. På sommarsoliga dagar försökte djärva människor sig på att ta ett snabbt dopp, innan vattnet forsade in i Olidehålan igen. Vid lågvatten kunde grabbarna springa ut mot de träd som annars var översköjda av brusande vatten. På 1800-talet var det två gossar som övermodigt planerade ett kvickt bad i Olidehålan gryta, när vattnet kom rusande, var den ena gossens öde beseglade. Pojken som var längst ut i vattnet fångades av vattnets strömvirvel och skrek till innan han försvann i en rytande skumkaskad. Den andra gossen på stranden grät högt av rädsla när han plockade ihop kläderna och gick bort från hålan. Det kanske är härifrån, sägnen från 1800-talet om gossen som drunknade, som sedan blev till **Dödens gång** på sydsidan av Olidehålan.

Vid Olidehålan var det en idyll för Trollhätteborna med sin dramatiska älv och den vackra Silverbäcken att besöka på soliga söndagar. På västsidan av Göta älv fanns det även en stig för de som ville se och lätt kunna ta sig fram, men även för att komma fram till laxtrappan. Vid Olidan hade förr den vackra Silverbäcken sitt utlopp. Vid Silverbäckens början var den delad i tre rännor med **Lycksalighetens ö** i mitten. Här fanns turistvägen ner till laxfisket.

Redan på 1500-talet talades det om det myckna laxfisket här. Strax under och söder om Kopparklinten fanns mycket laxfiske och även annan fisk. År 1750 gjordes en tilloppskanal genom bergguden vid Flottberget för att gynna fisken.

När kraftstationen Håjum byggdes 1943 förändrades helvetesfallen och det blev till ett lugnare vatten. Helvetesforsen sprängdes och Helvetesfallen blev ett minne blott. Ofta fanns timmervältor vid älven där timret rusade nedför en brant för att fångas upp av älven och föras vidare söderut. Mosarna var byggda av hopsamlade stockar och sammanbundna för att hållas ihop. På mosen kunde mosekarlar balansera och staka mosen ifrån grynnor och stranden. Flottkarlarna och mosekarlarna kunde bo i kalla dragiga flottarkojor när natten var så mörk att det inte gick att flotta. De hade en lite brasa och om de var flera runt elden, så var det mustiga flottarhistorier om urstarka flottare som lyckats få isär en bråte, som berättades. Ibland hördes spökhistorier när stjärnorna gick över himlen. Näcken stämde upp sin fiol och älvorna dansade vid vasskanten medan stockelden falnade. Då kunde man höra fåglar och sånt som man hör när man inte glömt att leva. Någon hade ett handklaver och en eldig dans kom fram när ruset gick till och nävarna pratade i slagsmål bland karlakarlarna. Alla hade en flottarkärlek men romantiken fick stå undan i det hårda livet på älvens stockar, när man balanserade på hala träd. Hemmavid kunde de ha stora familjer att försörja så det gällde att trampa rätt på stocken. Ibland åkte mästeflottaren snålskjuts på en grann stock. Någon gång behövdes dynamit för att lossa upp bröten av samlade stockar. Ibland var det otäcka olyckor när bröten lossnade och stockarna stack upp och iväg över folk och vatten.

Referens.

G. Lundin. Trollhättan genom tiderna. Trollhättan. 1946.

Helvetesfallen idag år 2009